

Eerst effe gonepse en dan gaan we psonisse

Aantekeningen bij een Grieks-Hollands mengtaaltje

MARK JANSE

Deze bijdrage gaat over een wel zeer bijzonder Grieks-Hollands mengtaaltje, waarvoor nog geen wetenschappelijke naam bestaat, maar dat ik bij gebrek aan beter als ‘Neder Grieks’ zal bestempelen.¹ Het betreft een bepaald soort ‘slang’, een specifiek jargon dat onder welbepaalde omstandigheden gesproken wordt door een drietal Nederlandse reisgidsen die al meer dan vijftien jaar in Griekenland wonen en werken. Ter bescherming van de privacy van de betrokken personen zal ik hen GHI noemen, ter vermindering van de meer banale afkortingen ABC, KLM en XYZ. In het belang van de sociolinguïstische inkadering dienen toch enkele tips van de identiteitssluiers gelicht te worden. De sprekers van het Neder Grieks zijn alledrie van vrouwelijke kunne en geboren en getogen in de Randstad. GH zijn geboren in respectievelijk 1959 en 1960. I is geboren in 1949 en helaas overleden in 2004.² Door hun gemeenschappelijke afkomst en beroep hebben GHI een bijzonder nauwe band ontwikkeld, die geleid heeft tot een sterk verwantschapsgevoel met een eigen sociale identiteit (door henzelf vaak ironisch benoemd met de term ‘de drie Gratiën’, oftewel G3). Dit is uiteraard een karakteristieke eigenschap van expats in het algemeen, die in dit geval nog versterkt wordt door de specifieke beroepssituatie: het reisgidswezen.

GHI zijn alledrie tweetalig. De eerste taal (T1) is uiteraard het Algemeen Beschaafd Nederlands (ABN) in een zeer hoge variant, waarbij de sociolinguïstische term ‘hoog’ dezelfde betekenis heeft als de alledaagse als het gaat om het benoemen van verschillende registers van taalgebruik. Het ABN van GHI is dermate beschaafd, dat men geneigd is de term ‘geaffecteerd’ in de mond te nemen: het is een soort ‘koninginnetaal’ (naar analogie van *the Queen’s English*, al schijnt dat ook niet meer te zijn wat het geweest is). De tweede taal (T2) is het Algemeen Beschaafd Grieks (ABG), d.w.z. de

¹ Minder geschikte c.q. gepaste alternatieven zijn onder meer Grollands en *Kato-Ellinika* (of *Skata-Ellinika*, zoals de spreeksters het wellicht zouden noemen).

² Aangezien het materiaal voor het onderzoek verzameld is vóór het overlijden van I, zal in dit artikel steeds de tegenwoordige tijd gebruikt worden.

Atheense variant van de δημοτική ('volkstaal'). Het niveau van het ABG van GHI varieert enigszins: GH spreken zo goed als accentloos Grieks, terwijl bij I enige interferentie van het ABN niet te ontkennen valt. De vrijwel perfecte beheersing van het ABG door GH heeft niet alleen te maken met aanleg, maar ongetwijfeld ook met het feit dat zij de aartsmoeilijke, Griekstalige opleiding aan de Σχολή Ξεναγών ('Gidsenschool') te Mytilene genoten hebben, waardoor ze het officiële statuut van ξεναγός, 'reisgids', hebben, in tegenstelling tot I, die zich 'slechts' 'reisleider' mag noemen.

T1, het ABN, wordt door GHI gebruikt in alle formele omstandigheden, met name in de beroepssfeer, ongeacht de nationaliteit van de groep toeristen, die zowel in Nederland als in Vlaanderen gerecruteerd worden, en dus zowel Nederlands- als Vlaamstalig kunnen zijn, in elk denkbaar dialect van Westvlaams en Limburgs tot Gronings en Mokums. De meest gevreesde (en met name ook verafschuwde) groep is die der gepensioneerde classici, met dewelke zich doorgaans een competitie ontspint, niet alleen in om ter hoogst taalgebruik, maar ook in om ter meeste weetjes uit de oudheid (meestal met glans gewonnen door GHI, wier kennis van de oudheid, maar ook die van de Byzantijnse en moderne periodes, menig classicus, onder wie ikzelf, heeft doen blozen). Behalve in formele omstandigheden bezigen GHI de hoge variant van het ABN ook in informele omstandigheden, met name ook in het exclusieve gezelschap van zichzelf, wat erop wijst dat de dames zich niet noodzakelijk bewust zijn van de relatieve hoogte van hun taalgebruik. T2, het ABG, wordt door GHI gebruikt in alle omstandigheden waarin het ABN uitgesloten is, met name in de communicatie met Grieken (één Vlaams-(sic)-talige Griekse reisgids, wiens T1 het ABG is, niet te na gesproken). Opmerkelijk genoeg wordt het Grieks ook gebruikt in onderlinge conversaties, met name wanneer deze betrekking hebben op gebeurtenissen die zich in een Griekse context situeren, zoals bijvoorbeeld een discussie met een Griekse reisagent, chauffeur, hoteleigenaar, politieagent, bankemployee, belastinginspecteur, etc. De Griekse context 'triggert' als het ware het gebruik van het ABG, wat door de quasi-perfecte beheersing van de taal voor geen van drieën blijkbaar een communicatieve belemmering vormt. ABN en ABG worden ook vaak door elkaar gebruikt, een verschijnsel dat in de (socio)linguïstiek *code switching* of ook wel 'codewisseling' genoemd wordt. Men 'switcht' als het ware van de ene naar de andere taal, voornamelijk van de ene zin naar de andere, maar ook regelmatig binnen een en dezelfde zin. In het laatste geval wordt T2, het ABG, als het ware ingebed in T1, het ABN. In (socio)linguïstisch jargon wordt T1 dan de 'matrix taal' en T2 de 'ingebede taal' genoemd.

Een typisch voorbeeld is de volgende zin:

en zo gaat het nou altijd, étsi ðen ine? (έτσι δεν είναι)

“en zo gaat het nu altijd, nietwaar?” (lett. “is het niet zo?”)

In dergelijke gevallen spreekt men niet van een mengtaal, aangezien beide ‘codes’ vrij strikt van elkaar gescheiden blijven. Er is met andere woorden geen interferentie: de matrix taal is ABN, de ingebedde taal ABG en in beide gevallen wordt de hoge variant gebruikt, ook in informele omstandigheden. Informaliteit is echter een relatief begrip, met hogere en lagere varianten die vaak in elkaar overlopen. Zo zal men in Vlaanderen naargelang de omstandigheden gewoonlijk switchen tussen een vorm van Algemeen Beschaafd Vlaams, beter bekend als ‘de tussentaal’ en hogere of lagere varianten van het eigen dialect (tegenwoordig vaak eerder een regionaal dialect of een regionaal of lokaal ‘accent’).³ De lagere variant van het informele taalgebruik van GHI is echter van een geheel andere orde dan de zojuist beschreven hogere variant. Als het niveau zakt, wordt het ABN vervangen door een karikaturale vorm van wat men gevoeglijk als ‘Randstadhollands’ (RSH) kan bestempelen. Deze benaming verwijst niet naar een bepaald regionaal dialect, aangezien men in de Randstad uiteraard verschillende regionale en stedelijke dialecten aantreft, zoals Amsterdams, Rotterdams, Haags en Utrechts. RSH verwijst eerder naar een mentaal construct van het taalgebruik van Randstadtoeristen zoals GHI dat op karikaturale wijze voorstellen.⁴ De Randstadtoerist is als het ware een ‘Gestalt’ waaraan bepaalde eigenschappen toegewezen worden die via populaire heretymologisering in verband gebracht wordt met een ander mentaal concept, namelijk dat van de Randdebiel (waarvan de *specimina* geografisch helaas niet beperkt zijn tot de Randstad, maar ook grensoverschrijdend blijken te zijn, en wel in beide richtingen). Het RSH zoals dat door GHI geconstrueerd wordt, bevat meestal Griekse namen of woorden, die min of meer met elkaar vermengd worden, en wel dusdanig, dat de uitspraak van het RSH interfereert met de uitspraak van de betreffende Griekse namen of woorden. Een typisch voorbeeld is het volgende:

*motte we vandaag nou weer die bult op – hoe heet-ie ook weer –
de, eh ... Ákropólis?*

³ In het ergste geval bezigt men boven het ABV nog een Hollandse variant daarvan (men denke aan (Zeeuws) Vlamingen met een Hollandse g).

⁴ Het RSH van GHI verschilt overigens aanmerkelijk van het RSH zoals dat door karikaturliserende Vlamingen geconstrueerd wordt, niet zozeer qua concept (in beide gevallen gaat het om een karikatuur), als wel qua uitspraak (het RSH van GHI klinkt uiteraard Hollandsers dan dat van de gemiddelde Vlaming).

The international phonetic alphabet (revised to 2005)

CONSONANTS (PULMONIC)											© 2005 IPA	
	Bilabial	Labiodental	Dental	Alveolar	Postalveolar	Retroflex	Palatal	Velar	Uvular	Pharyngeal	Glottal	
Plosive	p b			t d		ʈ ɖ	c ɟ	k ɡ	q ɢ		ʔ	
Nasal	m	ɱ		n		ɳ	ɲ	ŋ	ɴ			
Trill				ʀ					ʀ			
Tap or Flap		ⱱ		ɾ		ɽ						
Fricative	ɸ β	f v	θ ð	s z	ʃ ʒ	ʂ ʐ	ç ʝ	x ɣ	χ ʁ	ħ ʕ	h ɦ	
Lateral fricative				ɬ ɮ								
Approximant		ʋ		ɹ		ɻ	ɻ	ɰ				
Lateral approximant				l		ɭ	ʎ	ʟ				

Where symbols appear in pairs, the one to the right represents a voiced consonant. Shaded areas denote articulations judged impossible.

Dit is de min of meer ‘geleerde’ RSH-versie, aangezien ze gebaseerd is op de officiële naam van de betreffende ‘bult’. De alfabetische versie ziet er zo uit:

*motte we vandaag nou weer die bult op – hoe heet-ie ook weer –
de, eh ... Akrópoulo?*

De hier gehanteerde transcriptie volstaat niet om de fonetische kenmerken van het RSH volledig tot hun recht te laten komen. Daartoe moeten we een beroep doen op het universele fonetische alfabet zoals opgesteld door de International Phonetic Association, algemeen bekend als het IPA (International Phonetic Alphabet).⁵ Aangezien noch het ABN, noch het ABG, noch het RSH gebruik maakt van niet-pulmonische medeklinkers (medeklinkers waarbij geen lucht uit de longen geperst wordt, zoals kliks, ejectieven en implosieven), beperk ik me tot de pulmonische medeklinkers (zie figuur hierboven) en klinkers (zie figuur p. 11). In IPA-transcriptie zien de ABG en RSH-versies van de Akropolis er als volgt uit:

ABG	Ακρόπολη	[a'krɔpɔli]
RSH	Akrópolis	[,a:kɔu'poulis]
	Akrópoulo	[ə'kɔuɾə'ʔou]

De interferentie van het RSH in de uitspraak van de quasi- en pseudo-Griekse naam van de Akropolis blijkt uit de volgende verschillen:

1. De korte klinkers [a] en [ɔ] van het ABG worden in het RSH lang in beklemtoonde lettergrepen, respectievelijk [a:] en [ou], met de karak-

⁵ Cf. <http://www.langsci.ucl.ac.uk/ipa>

Ook hier zien we de verlenging en diftongering van de korte klinkers in beklemtoonde lettergrepen en de reductie ervan in onbeklemtoonde lettergrepen, met name in [kə'tou̯pə'ʃou] en [tə'teifə'nov], waar de eerste en derde klinker gereduceerd zijn en de tweede en vierde gediftongeerde. Verder zien we een ander kenmerk van het RSH geïllustreerd in [kə'to:ʃə'fes] en [χa:'mou̯tov]: stemhebbende medeklinkers die stemloos uitgesproken worden, zoals in 'zeven' dat als ['seifə] uitgesproken wordt. Ten slotte zien we dat de stemhebbende dentale wrijfklank [ð] verandert in de corresponderende plosief of 'plofklank' [d], een verschijnsel dat men ook hoort bij Nederlandstaligen die Engels leren en 'that' als [det] uitspreken.⁶

De inbedding van Griekse woorden in een RSH context is opmerkelijk. Zelfstandige naamwoorden die verwijzen naar menselijke wezens worden in de nominatiefvorm gebruikt, ongeacht de grammaticale functie in de zin, zoals blijkt uit de volgende voorbeelden waar de nominatief in ς s gebruikt wordt in plaats van de accusatief zonder, ook al is het betreffende woord geen onderwerp:

	<i>ik mot effe nao de ...</i>	[ɪk mət 'efə nã də ...]		
RSH	[mə'nã:ʃis]	ABG [ma'navis]	μανάβης	'groenteboer'
	[χə'sã:ʃis]	[χa'sapis]	χασάπις	'slager'

Zelfstandige naamwoorden die verwijzen naar levenloze dingen lijken echter in de accusatiefvorm gebruikt te worden. Men vergelijk het eerste voorbeeld, waar de accusatiefvorm zonder ς s gebruikt wordt, met het tweede, een onzijdig woord waar de accusatiefvorm gelijk is aan die van de nominatief:

	<i>ik mot effe nao de ...</i>	[ɪk mət 'efə nã də ...]		
RSH	['fuvov]	ABG ['furnos]	φούρνος	'oven' (= 'bakker')
	[pə'ʃiptə'kov]	[pe'ʃipterɔ]	περίπτερο	'kiosk'

Dit verschijnsel valt te verklaren door de universele tendens waarbij zelfstandige naamwoorden die verwijzen naar menselijke wezens vaker als onderwerp dan als voorwerp gebruikt worden, waardoor de nominatiefvorm als het ware de 'neutrale' vorm wordt. Bij zelfstandige naamwoorden die verwijzen naar levenloze dingen is het juist omgekeerd, ook al is de 'oven' in het voorlaatste voorbeeld metonymisch gebruikt voor 'bakker'.⁷ Eigennamen worden

⁶ De alternatieve uitspraak voor Nederlandstaligen die Engels als L2 leren is [zet], waarbij de ene wrijfklank door een andere vervangen wordt.

⁷ Wie meer wil weten over dit universele verschijnsel kan ik verwijzen naar Janse (2004), met verdere literatuur.

dan weer in de vocatiefvorm gebruikt, alweer een indicatie dat de meest frequent gebruikte vorm gekozen wordt voor de inbedding in de matrix taal.⁸

	<i>hep jij Dimitri nog gesien?</i> [hɛp jɛi di'mitɾi nɔ ɣə'sin]			
RSH	[di'mitɾi]	ABG	[ði'mitris]	Δημήτρης 'Dimitri(s)' nou, Mario die wil wel!
RSH	[ma:ɾiɔv]	ABG	[mariɔs]	Μάριος 'Mario(s)'

In feite is het niet juist om in dergelijke gevallen van 'inbedding' te spreken, aangezien er geen sprake is van codewisseling. Het is niet zo dat de sprekers van het RSH op een bepaald moment switchen van T1 naar T2. De [mə'nã:fis] uit het eerste *ik mot effe*-zinnetje is letterlijk geïntegreerd in het RSH, want bij een switch zou men [mə'nɔvi] verwachten, met de correcte uitspraak en de correcte naamval. In die zin is het Nedergrieks van GHI een mengtaal, zij het op een bescheiden niveau, dus eerder een mengtaaltje. In de (socio)linguïstiek spreekt men dan van *code mixing*, d.w.z. 'codevermenging': men wisselt niet af, maar vermengt. Dit is nog veel duidelijker als we kijken naar de manier waarop Griekse werkwoorden in het RSH geïntegreerd worden.

In de literatuur over taalcontact wordt er vaak op gewezen dat het lenen van werkwoorden wijst op een verregaande vermenging van T1 en T2. Zo zijn de Engelse leenwoorden in het Nederlands grotendeels beperkt tot zelfstandige naamwoorden. Elke *trendy* of *flashy* zaak krijgt tegenwoordig een Engelse benaming: *body shop*, *copy shop*, *coffee shop*, *travel shop*, *hair shop*, etc.⁹ Werkwoorden komen veel minder vaak voor, behalve in vaste uitdrukking als *fuck you!* and *dammit!* – waar de persoonlijke voornaamwoorden overigens 'meegeleend' worden, zonder dat ze ook zelfstandig gebruikt kunnen worden. De meeste Engelse werkwoorden vindt men in bepaalde jargons, zoals het computerjargon. Deze leenwoorden zijn volledig geïntegreerd in het Nederlands, zoals blijkt uit de uitspraak en de vervoeging (die geheel volgens de regels van het Nederlands verlopen, ondanks de bizarre orthografie):

as je die file hebt geüpload, eerst effe save(n) voor je gaat delete(n)!

⁸ Het tweede voorbeeld is ambigu: de gebruikelijk vocatiefvorm in het ABG is [marie] Μάριε, niet te verwarren met 'Marie', maar de Italiaanse vorm is ook courant, en correspondeert natuurlijk met de Nederlandse.

⁹ Let overigens op de interessante betekenisverhoudingen: in een *travel shop* kan men reizen kopen, maar in een *body shop* kan men geen lichamen kopen, noch haar in een *hair shop*. In een *coffee shop* kan men dan weer veel meer dan alleen maar koffie kopen.

In het Neder Grieks van GHI komen zeer veel Griekse werkwoorden voor, die volledig in het RSH geïntegreerd zijn. Er is echter meer aan de hand. In tegenstelling tot het Nederlands en het Engels maakt het Grieks een systematisch onderscheid tussen ‘perfectieve’ en ‘imperfectieve’ werkwoordstammen. Zo heeft het werkwoord γράφω twee verleden tijden: de perfectieve ‘aorist’ ἔγραψα ‘ik schreef’ / ‘ik heb geschreven’ en het imperfectieve ‘imperfectum’ (de naam zegt het al) ἔγραφα ‘ik was aan het schrijven’ / ‘ik schreef regelmatig’. Zoals blijkt uit de vertalingen, wordt het imperfectieve aspect gebruikt als een handeling nog bezig is of regelmatig verricht of herhaald wordt. Het perfectieve aspect, daarentegen, wordt gebruikt als een handeling als afgerond beschouwd wordt of, en dit is belangrijk, ‘op een neutrale manier’ uitgedrukt wordt.¹⁰ Doordat de perfectieve stam als de ‘neutrale’ stam beschouwd wordt, vormt hij de basis voor de ontlening in het Neder Grieks:

[ˈeːɪst ɛfə ɣouˈnɛpsə en ˈdan ɣã və psouˈnɪsə]
eerst effe gonepse en dan gaan we psonisse
 “eerst even uitbuiken en dan gaan we boodschappen doen”

De Griekse werkwoorden in dit voorbeeld zijn χωνεύω, aor. χώνεψα en ψωνίζω, aor. ψώνισα. Zoals blijkt, zijn de Neder Griekse varianten *gonepse* en *psonisse*, en niet *goneve* en *psonize* (al zouden de laatste vormen in het RSH ongetwijfeld uitgesproken worden als *goneffe* en *psonisse*). Andere voorbeelden zijn de volgende:

[ɪk mət ˈeːɪst ɛfə katuˈkɪsə]
ik mot eerst effe katoerisse
 “ik moet eerst even plassen” (κατουρώ, aor. κατούρησα)

[ˈdi mət ɪk eːɪst nɔɣ ɛfə ˈstɔɔsə]
die mot ik eerst nog effe strosse
 “die moet ik eerst nog even dressereren” (στρώνω, aor. έστρωσα)¹¹

[fəˈdãːɣ mouɣə və ɛfə ˈnɪt kɪkˌloʊfəˈkɪsə]
fedaag moge we effe niet kikloforisse
 “vandaag mogen we even niet rondrijden” (κυκλοφορώ, aor. κυκλοφόρησα)

¹⁰ De beschrijving is een vrij letterlijke parafrase van Holton, Mackridge & Philippaki-Warburton (1997: 110).

¹¹ Gezegd met betrekking tot nukkige of betweterige toeristen.

Aangezien het Nederlandse werkwoord geen onderscheid maakt tussen perfectief en imperfectief aspect, wordt de oorspronkelijk perfectieve stam in het Nedergrieks ook gebruikt als de handeling nog bezig is:

[ɪk sɪt 'net ɛfə lɛkə tə χου'νεψə]
ik sit net effe lekker te gonepse
 “ik zit net even lekker uit te buiken”

Net als de Engelse computerwerkwoorden, komen de Nedergriekse werkwoorden ook voor als voltooid deelwoord:

[ɪk hɛp aɫ də 'fiɛiθ vɛ:k χədu'ɫɛpst]
ik hep al de hele week gedoelepst
 “ik heb al de hele week gewerkt” (δουλεύω, aor. δούλεψα)

[sə hɛbə mə χəloʊf ɪk χəma'tjast]
se hebbe me geloof ik gematjast
 “ze hebben me geloof ik behekst” (ματιάζω, aor. μάτιασα)

[ɪk hɛp ət ɛfə 'hɛɫəmāɫ χə'pɛkst]
ik hep 'et effe helemaal gepekst
 “ik heb het even helemaal gehad” (παίζω, aor. έπαιξα)

Het eerste van deze drie voorbeelden laat opnieuw zien hoe het oorspronkelijke aspect geen enkele rol meer speelt in het Nedergrieks. In het ABG zou men in dit geval het imperfectum gebruiken (δούλευα). In het tweede voorbeeld wordt het perfectieve aspect door de voltooid tegenwoordige tijd uitgedrukt, waar het Grieks de aorist zou gebruiken (με μάτιασαν). Het derde voorbeeld is eigenlijk mengeling van twee idiomatische uitdrukkingen: RSH *ik hep 'et effe helemaal gehad!* en ABG τα 'χω παίζει εντελώς!

Ik heb slechts twee gevallen genoteerd, waarin de imperfectieve stam gebruikt wordt. Beide zijn opmerkelijk te noemen:

[χɪstəkə 'ben ɪk mə tɔχ ɔp mə 'smu:ɫ χəpɛft / *χəpɛst]
*gistere ben ik me toch op me smoel gepɛft / *gepest*
 “gisteren ben ik toch op m'n gezicht gevallen” (πέφτω, aor. έπεσα)

[dət pɛft / *pɛst pɛθ'sis ɔp mə fə'jā:daχ]
*dat pɛft / *pɛst precies op me fejaordag*
 “dat valt precies op m'n verjaardag” (πέφτω, aor. έπεσα)

Het lijkt erop dat hier de imperfectieve stam aan de basis ligt van de ontlending om verwarring met het Nederlandse werkwoord *pesten* te voorkomen, met

name in het eerste geval. Anderzijds is het zo dat in het tweede voorbeeld *peft* overeenkomt met het imperfectieve praesens in het Griekse equivalent: πέφτει στα γενέθλιά μου. Daarnaast bleek tussen G en I discussie te bestaan over het gebruik van de juiste Griekse stam in het volgende geval:

[ɪk hɛp də 'fiɛitə nax tɛxə 'kɫasə] (G)
ik hep de hele nach legge klasse
 “ik heb de hele nacht liggen flatuleren” (κλάνω, aor. έκλασα)

[ɪk hɛp də 'fiɛitə naxt tɛxə 'kɫā:nə] (H)
ik hep de hele nach legge klaone
 “ik heb de hele nacht liggen flatuleren” (κλάνω, aor. έκλασα)

Bij navraag bleek dat de handelingen in kwestie het rechtstreekse gevolg waren van de consumptie van een rijkelijk gevulde φασολάδα. Het is niet uit te sluiten dat H het imperfectieve aspect hier bewust gebruikt heeft om te benadrukken dat de nachtelijke handeling regelmatig verricht of herhaald was, terwijl G de voorkeur gaf aan het neutrale aspect om het afgeronde geheel van elke handeling op zich uit te drukken.

Tot slot enkele opmerkingen met betrekking tot de lexicale interferentie van het Grieks in het Nedergriefs. Bepaalde Griekse en Nederlandse woorden zijn min of meer homofoon (enkele uitspraakdetails niet te na gesproken), waardoor de Nederlandse woorden een Griekse betekenis krijgen. Het woord *pantolon* is in het Nederlands verouderd, ook al zullen de meeste Nederlandstaligen wel weten dat het een ouder woord voor ‘broek’ is. Aangezien het Grieks echter het woord πανταλόνι gebruikt, gebruiken GHI systematisch het woord *pantolon* (met de normale Nederlandse uitspraak):

[ɪk hɛp ə niʋə panta'ɫɔn xəkɔxt]
ik hep een nieuwe pantolon gekocht
 “ik heb een nieuwe broek gekocht”

In een ander voorbeeld wordt het Nederlandse woord ‘apotheek’ gebruikt in de Griekse betekenis (het gaat over een onverwachte gast op zoek naar een slaappleats):

[ˈdi pə'ke:ɪə və vɛɫ ɛfə in də apə'teik]
die pekere we wel effe in de appeteeek
 “die parkeren (leggen) we wel even in de berging”

Het hoeft niet te verwonderen dat de dames *sigaren* roken in plaats van *sigaretten*, aangezien het Griekse woord voor ‘sigaret’ τσιγάρο is! En

[kə'tɪ:ləχou] kan behalve ‘catalogus’ ook ‘telefoongids’ of ‘menukaart’ betekenen. De Grieks-Nederlandse interferentie resulteert ook in neologismen, die vaak getuigen van een subtiel taalgevoel. Zo wordt de vuilnisbak σκουπιδόφαγο, letterlijk ‘vuilniseter’, genoemd in plaats van σκουπιδοτενεκές. In het Nedergrieks wordt dit uiteraard [skupidou'far:χou]. ‘Toilet papier’ heet dan weer [skə'tousimou], d.w.z. σκατόσημο, een zeer subtiële verwijzing naar de beruchte luchthaventaks op Eleftherios Venizelos die in de volksmond σπατόσημο genoemd wordt (naar Spata, de plaats waar de luchthaven gelegen is).

En aangezien het Nedergrieks bij uitstek geschikt is voor minder formele gelegenheden, is het vanzelfsprekend dat er ook niet weinig scabreuze woordspelingen opduiken. De twee favoriete, en wellicht meest voor de handliggende, hebben betrekking op de geslachtsorganen van beider kunne. Het vrouwelijke geslachtsorgaan wordt in de volksmond gevoeglijk μουνί genoemd. Dit opent uiteraard allerlei deuren voor de creatieve taalgebruikster, zeker als die tegelijkertijd ook reisgids is. Μοναστηράκι wordt dan al gauw Μουναστηράκι, en wie wil er bij een bezoek aan Mystras niet een kijkje nemen in de μουνί Περιβλέπτου of de μουνί της Παναγίας της Παντάνασσας? Wie er ook graag een kijkje neemt is de μουνολόγος, het Nedergriekse synoniem van γυναικολόγος. Maar ook het mannelijk geslachtsdeel komt aan zijn trekken. In minder formele omstandigheden neemt men bij voorkeur het woord πούτσος of zijn vrouwelijke variant πούτσα in de mond, wat dan weer aanleiding geeft tot allerlei vermakelijke woordspelingen. Wat is er makkelijker – en lekkerder – als je thuis komt van een vermoeiende reis met Randstadtoeristen of, nog erger, gepensioneerde classici dan een overheerlijke, ovenverse, thuis bezorgde pizza? De gebruikelijke formule luidt als volgt:

[ik hep sin in əm 'putsa]

ik heb sin in 'n poetsa!

“ik heb zin in een pizza / puzza” (πίτσα ~ πούτσα)

Een blik op de menukaart van elke willekeurige pizzeria volstaat om te begrijpen dat de dames likkebaardend watertanden bij de gedachte alleen al aan een *puzza napoletana* of *romana* – of wat te denken van een *puzza* ‘full option’ of een *puzza* ‘cream dream’... En wie komt de *puzza* brengen? Juist, de *puzza-man*!

Bibliografie

- Janse, M. 2002. “Observations préliminaires sur un jargon gréco-néerlandais”, in: Chr. Clairis (ed.), *Recherches en linguistique grecque*. Paris: L’Harmattan, 243-246.
- Janse, M. 2004. “Animacy, Definiteness and Case in Cappadocian and other Asia Minor Greek Dialects”, in: *Journal of Greek Linguistics* 5: 3-26.
- Holton, D., Mackridge, P. & Philippaki-Warbuton, I. 1997. *Greek. A Comprehensive Grammar of the Modern Language*. London: Routledge.